International West Asia Congress of Tourism Research

VIII. INTERNATIONAL WEST ASIA CONGRESS OF TOURISM RESEARCH

Uluslararası Batı Asya Turizm Araştırmaları Kongresi

PROCEEDINGS

Tam Metin Bildiriler

Editörler

Dr. Öğr. Üyesi Birsen ÇEVİK ÜNLÜ
Arş. Gör. Dr. Gökhan KADIRHAN
Doç. Dr. Aysen ERCAN İŞTİN

Şırnak Üniversitesi Yayınları

8th INTERNATIONAL WEST ASIA CONGRESS OF TOURISM RESEARCH

PROCEEDINGS
TAM METİN KİTABI

25th – 27th April 2024
Şırnak, TÜRKİYE

International West Asia Congress of Tourism Research

İÇİNDEKİLER

KONGRE KURULLARI ..... **iii**
ONUR KURULU ..... **iii**
DAVETLİ KONUŞMACILAR ..... **iii**
DÜZENLEME KURULU ..... **iii**
DÜZENLEME KURULU BAŞKANLARI ..... **iii**
SEKRETERYA ..... **iii**
BİLİM KURULU ..... **iv**
İÇİNDEKİLER ..... **ix**

MEYAN ŞERBETİNİN ŞEKİL VE İÇERİK ÖZELLİKLERİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA **16**
A RESEARCH ON THE SHAPE AND CONTENT CHARACTERISTICS OF LICORICE SHERBET
İbrahim ÇEKİÇ

SON YILLARDA TÜRKİYE'YE GELEN YABANCI TURİSTLERİN MİLLİYETLERİNE GÖRE DAĞILIMI **29**
DISTRIBUTION OF FOREIGN TOURISTS ARRIVING TO TURKEY IN LAST YEARS BY NATIONALITY
Serdar CEYLAN&İhsan BULUT

EDEBİYATIN PERSPEKTİFİNDEN ŞIRNAK'IN KÜLTÜREL İMGELEMİNİ YENİDEN DÜŞÜNMEK **43**
RETHINKING THE CULTURAL IMAGE OF ŞIRNAK FROM THE PERSPECTIVE OF LITERATURE
Fethi DEMİR

GAZİANTEP MUTFAĞINA ÖZGÜ COĞRAFİ İŞARET TESCİL BELGESİNE SAHİP YOĞURTLU YEMEKLER ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA **51**
A STUDY ON YOGURT-BASED DISHES HOLDING GEOGRAPHICAL INDICATION REGISTRATION CERTIFICATE SPECIFIC TO GAZIANTEP CUISINE
Adem ADEMOĞLU

SOSYAL MEDYANIN SEYAHAT ÜRÜNÜ TANITIMINDAKİ İLETİŞİM ETKİNLİĞİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ: INSTAGRAM ÖRNEĞİ **66**
EVALUATING THE COMMUNICATION EFFECTIVENESS OF SOCIAL MEDIA IN TRAVEL PRODUCT PROMOTION: THE CASE OF INSTAGRAM
Muhammed TAŞ

TURİST REHBERLİĞİNİN ÖNEMİ VE UZMANLAŞMA GEREKLİLİĞİ 77
THE IMPORTANCE OF TOURIST GUIDANCE AND THE NECESSITY OF SPECIALIZATION
Mustafa BOZ

GERİLLA PAZARLAMA: SEYAHAT VE TURİZM ENDÜSTRİSİNDEN ÖRNEKLER.....87
GUERILLA MARKETING: CASES FROM THE TRAVEL AND TOURISM INDUSTRY
Mustafa BOZ

İLKÖĞRETİMDE TURİZM EĞİTİMİNİN ÖNEMİ:
SOSYAL BİLGİLER DÖRDÜNCÜ SINIF DERS KİTABINDA TURİZM VE BİLEŞENLERİNE YER VERİLME DÜZEYİ.....104
IMPORTANCE OF TOURISM EDUCATION IN PRIMARY EDUCATION:
THE LEVEL OF INVOLVING TOURISM AND ITS COMPONENTS IN THE FOURTH GRADE SOCIAL STUDIES TEXTBOOK
Kemal KAYA

GASTRONOMİK DENEYİM KAVRAMI HAKKINDA BİR LİTERATÜR TARAMASI.....116
A LITERATURE REVIEW ON THE CONCEPT OF GASTRONOMIC EXPERIENCE
Samuray Hakan BULUT

UNUTULMAZ TURİZM DENEYİMİ ÖNCÜLLERİNİN DAVRANIŞSAL NİYETLE İLİŞKİSİ: KAPADOKYA ÖRNEĞİ 129
THE RELATIONSHIP BETWEEN ANTICIPATORS OF UNFORGETTABLE TOURISM EXPERIENCE AND BEHAVIORAL INTENTION: THE CASE OF CAPPADOCIA
Ebru GÜNEREN&Özge KORKMAZ

TRIPADVISOR ZİYARETÇİ YORUMLARININ İÇERİK ANALİZİ: HASANKEYF ÖRNEĞİ 149
CONTENT ANALYSIS OF TRIPADVISOR VISITOR COMMENTS: A CASE ..... OF HASANKEYF
Nur KULAKOĞLU DİLEK&Sebahattin Emre DİLEK&Mustafa DOĞAN

TURİZM İŞLETMELERİNDE İNSAN KAYNAKLARI YÖNETİMİ NASIL BİR SÜREÇ İZLEMEKTEDİR: ŞIRNAK İLİ ÖRNEĞİ 162
WHAT KIND OF PROCESS IS HUMAN RESOURCES MANAGEMENT FOLLOWED IN TOURISM BUSINESSES: THE EXAMPLE OF ŞIRNAK PROVINCE
Ramazan Vedat SÖNMEZ

KAYADAN OYMA OTEL VE RESTORANLARDA EKOLOJİK SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK: KAPADOKYA ÖRNEĞİ 180
ECOLOGICAL SUSTAINABILITY IN ROCK-HEWN HOTELS AND RESTAURANTS: THE CAPPADOCIA EXAMPLE
İskender HAKAN&Reşat ARICA

APPLICATION OF AGILE PROJECT MANAGEMENT METHODS IN THE EVENT ORGANIZATION IN THE HOTEL INDUSTRY 193
Djurdjina NOVAKOVIC&Dragana PESIC&Danko MILOSEVIC

ŞIRNAK'TA YAŞAYAN YEREL HALKIN SPOR TURİZMİNE YÖNELİK TUTUMLARININ İNCELENMESİ 201
INVESTIGATION OF THE ATTITUDES OF LOCAL PEOPLE LIVING IN ŞIRNAK TOWARDS SPORTS TOURISM
Hasan OSMANOĞLU&Veysel DİREKÇİ

ELAZIĞ MUTFAK KÜLTÜRÜNÜN TARİHSEL GELİŞİMİ ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME 216
AN EVALUATION ON THE HISTORICAL DEVELOPMENT OF ELAZIĞ CULINARY CULTURE
Suat ARPACI&Mustafa Emre ŞİRİN

GASTRONOMİ TURİZMİ AÇISINDAN ŞANLIURFA SADEYAĞININ (URFA YAĞI) DEĞERLENDİRİLMESİ.....228
EVALUATION OF ŞANLIURFA CLARIFIED BUTTER (URFA OIL) IN TERMS OF GASTRONOMY TOURISM
Başak ESMER&Ferit ATASOY&İbrahim HAYOĞLU&Ali YILDIRIM

SAĞLIK TURİZMİNİN TÜRKİYE EKONOMİSİ İÇİN STRATEJİK ÖNEMİ, TÜRKİYE İÇİN FIRSATLAR VE TEHDİTLER.....236
THE STRATEGIC IMPORTANCE OF HEALTH TOURISM FOR THE TURKISH ECONOMY, OPPORTUNITIES AND THREATS FOR TÜRKİYE
Nihal KALAYCI OFLAZ&Olcay ÖZEN&Yeter DEMİR USLU&Meryem DEMİRTAŞ

YİYECEK VE İÇECEK SEKTÖRÜ GASTRONOMİ 4.0 UYGULAMALARINDA BULANIK MANTIK 253
FUZZY LOGIC IN FOOD AND BEVERAGE INDUSTRY GASTRONOMY 4.0 APPLICATIONS
Murat DOĞAN

ÇEKİRDEKTEN FİNCANA, FİNCANDAN KASAYA: DÜNYADA VE TÜRKİYE'DE KAHVE TİCARETİ.....263
FROM BEAN TO CUP, FROM CUP TO CASH: COFFEE TRADE IN THE WORLD AND TÜRKİYE
Mehmet BEYAZGÜL&Hilal ÖZ

DESTİNASYONLARDA GASTRONOMİNİN STRATEJİK ROLÜNÜN ANLAŞILMASI: KAVRAMSAL MODEL ÜZERİNDEN BİR DURUM ÇALIŞMASI.....279
UNDERSTANDING THE STRATEGIC ROLE OF GASTRONOMY IN DESTINATIONS: A CASE STUDY THROUGH A CONCEPTUAL MODEL
Zühal AKSAKALLI BAYRAKTAR

TURİZM ÖĞRENCİLERİNİN KARİYER GELECEĞİ ALGISI: VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ TURİZM FAKÜLTESİ ÖRNEĞİ 307
TOURISM STUDENTS' CAREER FUTURE PERCEPTION: THE EXAMPLE OF VAN YÜZÜNCÜ YIL UNIVERSITY TOURISM FACULTY
Tuğçe ÖZOĞUL BALYALI&Bahadır İnanç ÖZKAN&Ezgi BAYRAM ÖZ

ANILARI PİŞİRMEK: GASTRONOMİ ÖĞRENCİLERİNİN MUTFAK KİMLİĞİ ÜZERİNDE ANNE ROLÜ 321
COOKING THE MEMORIES: THE ROLE OF MOTHERS ON THE CULINARY IDENTITY OF GASTRONOMY STUDENTS
Çağdaş ERTAŞ&Taner NUR

YAPAY ZEKÂ YEME DAVRANIŞINI TAHMİN EDEBİLİR Mİ?.....340
CAN ARTIFICIAL INTELLIGENCE PREDICT EATING BEHAVIOUR?
Yusuf BAYRAKTAR

TURİZM VE YAPAY ZEKÂ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN BİBLİYOMETRİK ANALİZİ: EĞİLİMLER VE ÖNGÖRÜLER.....352
BIBLIOMETRIC ANALYSIS OF THE RELATIONSHIP BETWEEN TOURISM AND ARTIFICIAL INTELLIGENCE: TRENDS AND FORECASTS
Serhan ORAL

GASTRONOMİ VE MUTFAK SANATLARI ÖĞRENCİLERİNİN KADININ ÇALIŞMASI VE ÇALIŞAN KADINA YÖNELİK AYRIMCILIĞA DAİR ALGILARININ İNCELENMESİ.....365
INVESTIGATION OF GASTRONOMY AND CULINARY ARTS STUDENTS' PERCEPTIONS ABOUT DISCRIMINATION TOWARDS WOMEN'S WORK AND WORKING WOMEN.
Begüm Dilara EMİROĞLU

HATAY İLİNİN SOKAK LEZZETLERİ 388
STREET FOODS OF HATAY
Ata Melih Günay&Birsen BULUT SOLAK

MEDİKAL TURİZMİN PAZARLANMASINDA SANAL GERÇEKLİK VE ARTIRILMIŞ GERÇEKLİK UYGULAMALARININ ROLÜ VE ÖNEMİ…404
THE ROLE AND IMPORTANCE OF VIRTUAL REALITY AND AUGMENTED REALITY APPLICATIONS IN THE MARKETING OF MEDICAL TOURISM
Ecem DENİZ&Erhan ÇOŞKUN

YEŞİL TURİZM KAPSAMINDA HAKKÂRİ TURİZMİNİN SWOT ANALİZİ İLE DEĞERLENDİRİLMESİ……416
EVALUATION OF HAKKARI TOURISM WITH SWOT ANALYSIS WITHIN THE SCOPE OF GREEN TOURISM
Sibel CANAN

KUDAVAS ŞELALESİ VE ÇEVRESİNİN REKREASYON POTANSİYELİ (TONYA / TRABZON)……433
RECREATION POTENTIAL OF THE KUDAVAS WATERFALL AND ROUNDS (TONYA / TRABZON)
Büşra UZUN&Mehmet ZAMAN

AGRO-TURİZM KAVRAMI; VAN ÖRNEĞİ……450
THE CONCEPT OF AGRO-TOURISM; EXAMPLE OF VAN
Ahmet TEKELİ&Füsun GÜLSER

TEMATİK YILLAR KAPSAMINDA 2019 GÖBEKLİTEPE YILININ DEĞERLENDİRİLMESİ……461
EVALUATION OF THE 2019 GÖBEKLİTEPE YEAR WITHIN THE FRAMEWORK OF THEMATIC YEARS
Mahmut BARAKAZİ&Ahmet ERDEM&Merve OFLUOĞLU

VAN'IN DESTİNASYON İMAJI: TRIPADVISOR YORUMLARININ İÇERİK ANALİZİ……...479

DESTINATION IMAGE OF VAN: CONTENT ANALYSIS OF TRIPADVISOR COMMENTS

Asef SUBAŞI&Serkan ROL&Sedat ŞAHİN&Seda İDİKUT ŞAHİN

SON YILLARDA TÜRKİYE'YE GELEN YABANCI TURİSTLERİN MİLLİYETLERİNE GÖRE DAĞILIMI

DISTRIBUTION OF FOREIGN TOURISTS ARRIVING TO TURKEY IN LAST YEARS BY NATIONALITY

Doç. Dr. Serdar CEYLAN
Kastamonu Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Coğrafya Bölümü
serdar_ceylan_51@hotmail.com
Prof. Dr. İhsan BULUT
Akdeniz Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü
ihsanbulut@akdeniz.edu.tr

ÖZET

Araştırmanın amacı, son dönemde Türkiye'ye gelen yabancı turistlerin milliyetlerine göre dağılımını ortaya koymaktır. Araştırma, ikincil veriler üzerinden yürütülmüş ve veriler betimsel olarak analiz edilerek yorumlanmıştır. Araştırma bulgularına göre, dünya turizm destinasyonları içerisinde Akdeniz ülkeleri önemli bir yer tutmaktadır. Türkiye de Akdeniz destinasyonu olan ülkeler içerisinde dünyada en fazla turist ağırlayan ilk 10 ülke içerisinde yer almaktadır. 2023 yılı istatistiki verilerine göre Türkiye'ye gelen yabancı ziyaretçi dağılımında Almanya ilk sırada yer almakta; bu ülkeyi sırasıyla Rusya, İngiltere, Bulgaristan, İran, Fransa, Hollanda ve Gürcistan takip etmektedir. 2022 yılında Türkiye'ye en fazla turist gönderen ülkeler Avrupa kıtasından sırasıyla Almanya, İngiltere, Bulgaristan, Hollanda, Fransa; Asya kıtasından Rusya, İran, Gürcistan, Irak, İsrail; Amerika kıtasından ABD ve Kanada'dır. 2023 yılında Türkiye'ye gelen yabancı ziyaretçi sayısı toplam 56 milyon üzerindedir. 2023 yılında İstanbul'u 17 milyon üzeri yabancı turist ziyaret etmiştir. 2022 yılı dünya turizm gelirleri sıralamasında Türkiye, 41,2 milyar dolar ile dünyada 6. sırada yer almakta olup, bu rakam ülke GSMH'nin yüzde 5,1'inine karşılık gelmektedir. Yabancı turistlerin Türkiye'yi seçmesinde; ülkelerin coğrafi yakınlık durumu, turistlerin satın alma gücü, daha önce Türkiye'ye gelmiş olmak, Türkiye'deki paket tur fiyatları gibi faktörlerin etkili olduğu söylenebilir.
Anahtar Kelimeler: *1. Yabancı Turist, 2. Ziyaretçi, 3. Turist Sayısı, 4. Milliyet, 5. Türkiye*

ABSTRACT

The aim of the study is to determine distribution of foreign tourist arriving to Turkey in the last period years by nationality. The research was made with second data, and it analysed as descriptive, and it interpreted. According to research results, the Mediterranean countries have an important place among world tourism destinations. Turkey, which is among the Mediterranean destination countries, is among the top 10 countries that host the most tourist in the world. According to 2023 statistical data, Germany ranks first in the distribution of foreign visitors coming to Turkey, and follow

respectively Russia, England, Bulgaria, Iran, France, Holland and Georgia citizens. The countries sending the most tourist to Turkey in 2022, are Germany, England, Bulgaria, Holland and France from the European continent, respectively, and are Russia, Iran, Georgia, Iraq and Israel from the Asian continent, and are USA and Canada from the American continent. The total number of foreign visitors coming to turkey in 2023 is over 56 million, and Istanbul city held 17 million foreign visitors in 2023. In the 2022 world tourism revenues ranking, Turkey was rank 6 th in the world with 41.2 billion dollars, and this figure corresponds to 5.1 percent of the GNP of Turkey. In foreign tourists prefer to Turkey, have effective the many factors like geographical proximity of countries, purchasing power of tourists, have been to Turkey before, package tour prices in Turkey.
Keywords: *1st Foreign Tourist, 2nd Visitor, 3rd Number of Tourist, 4th Nationality, 5th Turkey*

1. GİRİŞ

Modern anlamda uluslararası turizm, Endüstri Devrimi ile birlikte başlamıştır. Endüstrileşme sonucu ulaşımdaki teknolojik gelişmeler ile insanların farklı bölgelere ve ülkelere olan turistik amaçlı ziyaretleri artmıştır. Ancak İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra dünyada oluşan güven ortamı, dünya ülkeleri arasında farklı ülke vatandaşlarının seyahat etme motivasyonunu daha da arttığı görülmektedir. 21. yüzyılın küreselleşen dünyasında havayolu ulaşımının gelişmesi, daha ucuz fiyatlardan daha uzak destinasyonlara gidilebilmesini ve uluslararası turizm hareketliliği artırmıştır. Günümüzde 8 milyarı aşan dünya nüfusunun her yıl 1 milyardan fazla kısmının başka bir ülkeye turizm için seyahat ettiği bilinmektedir. 21. yüzyılın sonunda 11 milyar olması beklenilen dünya nüfusunda, uluslararası turist sayısının da her geçen yıl artacağı öngörülmektedir. Bu anlamda turizm destinasyonu olan ülkeler, her yıl bir başka ülkeye hareket eden 2 milyar nüfusun önemli bir kısmını kendisine çekmek için, diğer ülkeler ile rekabet içerisine girdiği bilinmektedir. Gelişmekte olan bir ülke olan Türkiye'nin de dış ticaret dengesinin sağlanması, cari açığın kapatılması, ülke döviz rezervinin artırılması ve turizm bölgelerindeki otel ve diğer işletmelerin ekonomik anlamda bir gelir-kazanç elde edebilmesi için son dönemlerde turizm sektörüne ayrı bir önem verdiği ve turizm politikalarını geliştirmeye çalıştığı görülmektedir. Türkiye, 12. Kalkınma Planı'nda (2024-2028) da yabancı turist sayısının artırılması, harcama düzeyi yüksek kaliteli turistin ülkeye çekilebilmesi, dış ülkelerdeki turizm fuarlarında ülke tanıtımlarına özel yer verilmesi, farklı ülkelerden turistleri ülkeye çekerek Türkiye'nin turizm pazarının genişletilmesi, turizmin tüm yıla yayılarak turizmde sürekliliğin ve canlılığın esas alınması gibi politikaların benimsendiği ve bu politikaların kalkınma planında yer aldığı görülmektedir.

2. ULUSLARARASI TURİZM

Günümüz modern turizm ve seyahat faaliyetlerinin başlangıcı 18. yüzyılda yaşanan Sanayi Devrimi'ne dayanmaktadır (Mason, 2015, s. 113). 18. yüzyılla beraber nüfusun ve refahın artmasıyla turizm sektörüne olan talep; boş zaman, para ve merak tarafından uyarılarak gelişmeye ve büyümeye başlamıştır. Sanayi Devrimi ile beraber buharlı

lokomotiflerin icat edilmesi ve seyahatte kullanılması, güvenli ve ucuz ulaşım sağlamış ve yolculuk süresi kısalmıştır (Lickorish ve Jenksins, 1997, ss. 10-11). Günümüz şartlarında ulaşım araçlarının gelişmesiyle birlikte mesafe sorunu ortadan kalkmış, hızlı ve ucuz seyahat etme imkânı ortaya çıkmıştır (Çeken vd., 2009, s. 3). Ulaşımda kullanılan araçların hız ve kapasitesinin artması, daha uzak coğrafyalara gidilebilmesine ve birçok yerin turizm bölgesine dönüşmesine imkân sağlamıştır. Tüm bu nedenlerden dolayı turistik taleplerde de bu yeni destinasyonlara doğru yönelmeler meydana gelmiştir (Sarkım, 2008, s. 7; Molla, 2020, ss. 37-38).

Turizmde görülen uluslararası hareketlilik ve gelişmeler, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Avrupa ülkelerinde meydana gelmiştir. Turizm sektörünün ekonomik büyümesinin 1960'lı yıllarda fark edilmesiyle birlikte, turizm en hızlı büyüyen sektör olmuştur (Bahar ve Kozak, 2015, s. 53, 61). Dünya Gayri Safi Milli Hasılası'nda turizm önemli bir yüzdelik orana sahip olmasının yanı sıra, en hızlı büyüyen sektörler olarak önde gelmektedir (Dilber, 2007, s. 205; Özdemir-Yılmaz ve Girgin, 2014, s. 159). Bu bağlamda içinde yaşadığımız yüzyılın en önemli küresel olaylarından birisinin turizmin uluslararasılaşmasıdır. Her yıl yaklaşık 1,4 milyar insan, farklı ülkeleri görmek, eğlenmek ve dinlenmek için uluslararası seyahate çıkmaktadır (Selçuk, 2013, s. 98; Selçuk, 2022, s. 89).

Dünya ölçeğinde her yıl milyonlarca insan turizm faaliyetlerine katılmak için seyahate çıkmaktadır. Söz konusu seyahatler gerek turist gönderen gerekse de turist kabul eden ülkelere birçok katkı sağlamaktadır. Bu bağlamda turizm faaliyetlerinin ülkelere en önemli etkilerinden birisinin ekonomik olduğu varsayılmaktadır (Mercan ve Üzülmez, 2020, s. 1). Uluslararası turizm ile birlikte turist, gittiği ülkeye döviz kazandırmaktadır. Turizm potansiyeline ve turizm altyapısına sahip gelişmekte olan ülkeler için turizm; istihdam artışı, gelir düzeyinin ve halkın refah seviyesinin yükselmesi, ödemeler dengesi ve dış borçların azaltılmasında ülke için rahatlatıcı bir durum olarak görülmektedir (Marcouiller vd., 2004). Yurtdışı turizm aktivitelerine katılan bu turistlerin toplam harcamalarının 1,2 trilyon dolardan fazla olduğu belirtilmektedir. Turizm sektöründeki bu harcamalar, gelişmekte olan birçok ülkenin cari açık, dış borçlanma ve döviz ihtiyacı gibi ekonomik sorunlarının giderilmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Bu durum, özellikle gelişmiş ülkeler açısından turizm sektörünün önemini daha da artırmaktadır (Selçuk, 2013, s. 98; Selçuk, 2022, s. 89). Turizm, özellikle gelişmekte olan ülkelerin ekonomilerine daha büyük bir etki oluşturmakta ve bu ülkeler için önemli bir gelir kaynağı olmaktadır. Gelişmekte olan ülkelerde turizm, hızlı istihdama ve dış ticaret dengesinin düzlemesine imkân vermekte; ulusal geliri artırarak ülke ekonomisinin büyümesine katkı sağlamaktadır (Bahar ve Kozak, 2015, s. 54). Günümüzün devletleri, ulusal ekonomilerini iyileştirmek ve yukarı yönlü büyümeyi sağlayabilmek için turizm sektörünü öncelikli olarak geliştirmeye çalışmaktadırlar. Küreselleşme ve hızlı ulaştırma sayesinde dünyada ve ülkelerdeki egemen sektörün turizm olacağı öngörülmektedir (Selçuk, 2022, ss. 85-87; Ceylan ve Bulut, 2024, s. 25).

Uluslararası turizm 2023 yılında 1,3 milyar uluslararası turist ile pandemi öncesi seviyelerin yüzde 88'ine ulaşmış iken, 2024 yılının ilk çeyreğinde, pandemi öncesi

seviyelerin yüzde 97'sine ulaşmış durumdadır. 2024 yılının 3 ayında 285 milyon turist, uluslararası seyahate katılmıştır. Bu sayı, 2023 yılının aynı dönemine göre yaklaşık yüzde 20 daha fazla olduğu görülmektedir. Dünyada uluslararası turizme olan güçlü talep, Asya pazarlarının açılması, gelişmiş hava bağlantısı ve vize kolaylıkları uluslararası turist sayısını artıran faktörler olmuştur. Hem gelirler hem de yolcu taşımacılığı da dahil olmak üzere uluslararası turizmden elde edilen toplam ihracat gelirleri, 2023 yılında 1,7 trilyon dolara ulaşmış durumdadır. Turizmin doğrudan GSYİH'si 2023 yılında tahmini 3,3 trilyon dolara ulaşmış olup, bu sayı küresel GSYİH'in yüzde 3'üne denk gelmektedir. Uluslararası turizm 2024 yılı içinde olumlu bir gelişme seyredeceği düşünülmekte, ancak yaşanan ekonomik ve jeopolitik olumsuzluklar, Uluslararası turizmin tamamen toparlanmasının önünde önemli zorluklar oluşturmaya devam etmektedir (UNWTO, 2024a).

3. YÖNTEM

Araştırmanın amacı, 2018-2023 yılları arasında Türkiye'ye gelen yabancı turistlerin milliyetlerine göre dağılımını ortaya koymaktır. Araştırma sonunda ulaşılmak istenen hedef, ülkeye gelen yabancı turist sayısının yıllara göre farklılaşma gösterip göstermediğinin anlaşılmasıdır. Araştırma, ikincil veriler üzerinden yürütülmüştür. Çalışmada UNWTO, TÜİK, TÜRSAB, Kültür ve Turizm Bakanlığı, İstanbul İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü'nden turist sayısı, turizm geliri ve turist uyrukları gibi ikincil veriler elde edilmiştir. Çalışma için elde edilen ham veriler, anlamlı olacak şekilde yeniden işlenerek betimsel olarak analiz edilmiştir. Tablolardaki betimsel analizler metin içerisinde yorumlanmıştır. Araştırmada cevap aranan sorular şu şekildedir: Türkiye'ye son 10 yılda gelen yabancı turistlerin milliyetlerine göre dağılımı nasıldır? Türkiye son 10 yılda farklı ülkelerden turist kendisine çekebilmiş midir? Türkiye'ye gelen turist bölgelere ve ülkelere göre farklılık göstermekte midir? Ülkelerin coğrafi yakınlığı, Türkiye'yi tatil bölgesi olarak seçmekte etkili olmakta mıdır?

4. BULGULAR

4.1. Türkiye'ye Gelen Yabancı Ziyaretçi Sayısı

Türkiye'ye gelen yabancı ziyaretçi sayısı, geçmiş yıllara göre, dikkat çekici bir biçimde artmaktadır (Doğanay, 2001, ss. 510-512). 1972 yılında Türkiye'de 1 milyonun üzerine çıkan yabancı ziyaretçi sayısı, 1984 yılında 2 milyonun üzerine çıkmıştır. 1988 yılında 4 milyon, 1990 yılında 5 milyon, 1992 yılında 7 milyon, 2000 yılında 10 milyon civarında yabancı Türkiye'yi ziyaret etmiştir (Ceylan ve Bulut, 2024, s. 36) (Tablo 1).

Tablo 1. Türkiye'ye gelen yabancı ziyaretçiler (1971-2024)

Yıl	Ziyaretçi	Yıl	Ziyaretçi	Yıl	Ziyaretçi
1971	935 358	1989	4 459 151	2007	23 340 911
1972	1 034 955	1990	5 389 308	2008	26 336 677
1973	1 341 527	1991	5 517 897	2009	27 077 114

1974	1 110 298	1992	7 076 096	2010	28 632 204
1975	1 540 904	1993	6 500 638	2011	31 456 076
1976	1 675 846	1994	6 670 618	2012	31 782 832
1977	1 661 416	1995	7 726 886	2013	34 910 098
1978	1 644 177	1996	8 614 085	2014	36 837 900
1979	1 523 658	1997	9 689 004	2015	36 244 632
1980	1 288 060	1998	9 752 697	2016	25 352 213
1981	1 405 311	1999	7 487 285	2017	32 410 034
1982	1 391 717	2000	10 428 153	2018	39 488 401
1983	1 625 099	2001	11 618 969	2019	45 058 286
1984	2 117 094	2002	13 256 028	2020	12 734 213
1985	2 614 924	2003	14 029 558	2021	24 712 266
1986	2 391 085	2004	17 516 908	2022	44 564 395
1987	2 855 546	2005	21 124 886	2023	49.209.180
1988	4 172 727	2006	19 819 833	2024*	28.978.471

Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı (2024c); Ceylan ve Bulut (2024, s. 36)
*ilk 7 ay

2020 yılı Covid-19 pandemi salgını nedeniyle ziyaretçi sayılarında düşüşler görülse de 2023 yılında Türkiye'yi ziyaret eden ziyaretçi sayısı 56,6 milyonu geçmiştir. 2023 yılında Türkiye'yi ziyaret edenlerin 49.209.180 kişi yabancı ziyaretçi, 7.484.657 kişisi yurtdışı ikamet eden vatandaşlar olduğu tespit edilmiştir (Tablo 1). İstanbul, Türkiye'nde en fazla ziyaretçiye ev sahipliği yapan turistik bölgedir. İstanbul, 2023 yılında 17.370.030 yabancı ziyaretçi gelmiştir. Bu sayı, bu zamana kadar bir yılda İstanbul'a gelen en yüksek ziyaretçi sayısı olması ile dikkat çekmektedir (Tablo 2). Küresel kent olan İstanbul'da havayolu ulaşımının, konaklama hizmeti ve alışveriş turizminin gelişmiş olması, kentin tarihi ve kültürel kaynaklar bakımından zengin olması ve UNESCO Dünya Miras Listesi'nde yer alması kente gelen yabancı ziyaretçi sayısını artırmaktadır.

Tablo 2. İstanbul'a gelen ziyaretçilerin yıllara göre sayıları

Yıl	Ziyaretçi	Yıl	Ziyaretçi	Yıl	Ziyaretçi
2010	6 960 980	2015	12 414 677	2020	5 001 981
2011	8 057 879	2016	9 203 987	2021	9 025 004
2012	9 381 670	2017	10 840 595	2022	16 018 726
2013	10 474 867	2018	13 432 990	2023	17 370 030
2014	11 842 983	2019	14 906 663	2024*	10.467.313

Kaynak: İstanbul İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü (2024); Ceylan ve Bulut (2024, s. 36)
*ilk 7 ay

4.2. Türkiye'ye Gelen Yabancı Ziyaretçilerin Uyruklarına Göre Dağılımı

Türkiye'ye gelen yabancı ziyaretçilerin bölgesel ölçekte farklılaşmaktadır. Türkiye'ye gelen yabancı ziyaretçilerde Avrupa kıtası ilk sırada gelmektedir (Tablo 3-4).

Tablo 3. OECD Avrupa ülkelerinden Türkiye'ye gelen ziyaretçiler

OECD Ülkeler	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Almanya	4 512 360	5 027 472	1 118 932	3 085 215	5 679 194	6 193 259
İngiltere	2 254 871	2 562 064	820 709	392 746	3 370 739	3 800 922
Polonya	646 365	880 839	145 908	585 076	1 135 903	1 539 123
Hollanda	1 013 642	1 117 290	271 526	645 601	1 244 756	1 232 220
Fransa	731 379	875 957	311 708	621 493	986 090	1 031 824
Yunanistan	686 891	836 882	136 305	157 723	569 795	686 480
İtalya	284 195	377 011	72 619	116 806	420 661	602 176
Belçika	511 559	557 435	138 729	339 529	596 173	596 355
Avusturya	353 628	401 475	112 126	284 095	454 638	496 482
İsviçre	269 649	311 107	127 643	219 591	382 835	390 044
Çek C.	228 251	311 359	15 642	89 734	295 454	384 158
İsveç	384 397	444 285	93 703	192 872	415 696	364 984
İspanya	178 018	257 342	54 381	104 848	298 165	324 690
Danimarka	326 278	335 877	44 694	111 499	356 127	319 835
Slovakya	157 003	207 108	8 648	37 963	196 462	235 303
Macaristan	123 448	149 523	16 563	76 257	165 842	222 327
Norveç	161 789	208 330	25 100	54 633	191 789	203 325
İrlanda	71 221	96 886	26 176	36 947	136 608	163 165
Finlandiya	128 860	135 192	15 003	32 809	117 281	117 123
Portekiz	39 948	54 130	12 893	26 379	74 812	92 901
Lüksemburg	7 716	10 957	2 228	8 499	13 186	15 633
İzlanda	2 935	3 966	541	962	4 070	3 975
Toplam	13 074 403	15 162 487	3 571 777	7 221 277	17 106 276	19 016 304

Kaynak: TÜİK

2023 yılı verilerine göre, Avrupa ülkelerinden Türkiye'ye gelen yabancı turist miktarı ülkelere göre farklılaşmaktadır (Tablo 3-4). 2023 yılında Avrupa kıtasından en fazla turist, Almanya (6,1 milyon), İngiltere (3,8 milyon), Bulgaristan (2,8 milyon), Polonya (1,5 milyon), Hollanda (1,2 milyon) ve Fransa'dan (1 milyon) gelmiştir. 2023 yılında OECD Avrupa ülkelerinden 19 milyon ziyaretçi Türkiye'ye gelmiştir (Tablo 3-4). OECD Avrupa ülkeleri dışında kalan diğer Avrupa ülkelerine baktığımızda, 2023 yılında Türkiye'ye en fazla ziyaretçinin Bulgaristan'dan (2,8 milyon) geldiği görülmektedir. Bu ülkeyi ikinci sırada Romanya'nın izlediği görülmektedir (Tablo 4). Bulgaristan'ın coğrafi yakınlığı, alışveriş turizmi için Edirne şehrine gelmeleri, bu ülkeden gelen ziyaretçi sayısının yüksek olmasında etkili olmasına neden olmaktadır.

Tablo 4. Diğer Avrupa ülkelerinden Türkiye'ye gelen ziyaretçiler

Diğer Avrupa Ülkeleri*	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Bulgaristan	2 386 885	2 713 464	1 242 961	1 402 795	2 882 512	2 893 092
Romanya	641 484	763 320	269 076	496 178	886 555	990 005
Sırbistan	225 312	282 347	129 284	238 852	357 787	311 738
Litvanya	199 371	229 704	14 194	114 227	251 619	277 810
Kuzey Makedonya	209 519	222 862	115 483	182 045	266 184	251 066
Bosna Hersek	120 480	144 445	61 651	131 347	200 698	177 893
Arnavutluk	125 935	134 869	49 667	89 748	145 032	142 482
Letonya	65 868	86 051	9 392	44 760	97 240	117 936
Estonya	61 707	77 041	5 113	47 597	93 209	96 227
Hırvatistan	44 188	56 465	16 566	29 464	61 327	66 948
Slovenya	40 716	50 414	8 108	18 580	48 622	53 600
Diğer Avrupa Ülk.	184 686	203 932	88 101	178 109	253 828	236 329
Toplam	4 306 151	4 964 914	2 009 596	2 973 702	5 544 613	5 615 126

Kaynak: TÜİK *OECD ülkeleri dışında kalan diğer Avrupa ülkeleri

2023 yılı verileri üzerinden bir değerlendirme yapıldığında; Türkiye'ye en fazla yabancı turist Rusya'dan (6,3 milyon) gelmiştir. BDT ülkelerinden Rusya'dan sonra en fazla turist Gürcistan'dan (1,6 milyon) gelmiştir. Ukrayna'dan gelen turist sayısının 2021 yılında 2 milyonun üzerine çıkmasından sonra sert bir düşüş görülmesinde, Rusya-Ukrayna Savaşı'nın etkili olduğu söylenebilir (Tablo 5).

Tablo 5. BDT ülkelerinden Türkiye'ye gelen ziyaretçiler

Milliyet	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Rusya Fed.	5 964 613	7 017 657	2 128 758	4 694 422	5 232 611	6 313 675
Gürcistan	2 069 392	1 995 254	410 501	291 852	1 514 813	1 633 977
Azerbaycan	858 506	901 723	236 797	470 618	683 834	855 445
Ukrayna	1 386 934	1 547 996	997 652	2 060 008	675 467	839 729
Kazakistan	426 916	455 724	137 213	366 076	712 136	826 319
Özbekistan	241 235	252 138	102 598	272 604	419 673	470 644
Beyaz Rusya	245 254	258 419	106 426	220 932	239 966	309 216
Moldovya	194 268	198 867	109 137	192 441	274 257	288 377
Kırgızistan	114 926	121 364	52 142	102 840	147 487	169 906
Türkmenistan	252 911	297 706	43 236	18 979	45 249	120 928
Tacikistan	40 879	44 155	16 972	41 440	74 101	78 185
Ermenistan	51 880	66 882	9 309	10 178	36 445	31 950
Toplam	11 847 714	13 157 885	4 350 741	8 742 390	10 056 039	11 938 351

Kaynak: TÜİK

Tablo 6'dan Doğu Asya ülkeleri, Güneydoğu Asya ülkeleri, Güney Asya ülkeleri ve Okyanusya ülkelerinden gelen ziyaretçi sayılarına baktığımızda, 2023 yılında Türkiye'ye en fazla yabancı turist İran'dan (2,5 milyon) geldiği görülmektedir (Tablo 6). Hindistan ve Çin dünyanın en kalabalık ülkesi olmasına rağmen, Türkiye'nin bu Asya ülkelerinden yeterli sayıda turisti kendisine çekemediği görülmektedir.

Tablo 6. GD Asya, Doğu Asya, Güney Asya ve Okyanusya ülkelerinden Türkiye'ye gelen ziyaretçiler

Milliyet	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
İran	2 001 744	2 102 890	385 762	1 153 092	2 331 076	2 504 494
Hindistan	147 127	230 131	44 707	52 651	231 579	274 159
Çin	394 109	426 344	40 264	33 641	89 515	248 119
Avustralya	96 488	120 837	15 109	15 674	118 847	192 770
Endonezya	119 337	127 149	39 690	49 319	152 995	178 800
Kore	159 354	212 970	36 636	15 206	99 869	159 039
Pakistan	113 579	130 736	51 326	90 681	173 621	140 388
Filipinler	95 068	139 126	48 440	55 397	97 954	120 347
Malezya	95 591	114 214	17 892	9 618	89 766	95 444
Japonya	81 931	103 320	19 122	7 153	30 610	78 782
Afganistan	56 543	68 681	30 020	56 300	57 241	63 708
Tayland	54 098	62 192	8 163	6 687	29 814	39 051
Singapur	28 382	34 930	4 912	2 951	30 602	38 932
Yeni Zelanda	16 174	20 912	2 879	2 746	15 448	31 007
Bangladeş	17 932	20 605	5 634	8 226	24 335	23 651
Hong Kong	18 683	30 092	4 053	1 043	5 435	17 642
Diğer Doğu Asya Ülk.	120 154	135 068	21 237	17 482	62 385	96 325
Diğer Güney Asya Ülk.	10 412	13 286	3 631	6 447	10 563	11 671
Diğer GD Asya Ülk.	10 579	14 500	1 982	1 856	7 161	9 304
Okyanusya Ülkeleri	664	1 119	406	260	721	1 007
Toplam	3 637 949	4 109 102	781 865	1 586 430	3 659 537	4 324 640

Kaynak: TÜİK

2023 yılında Ortadoğu ülkelerinden Türkiye'ye en fazla yabancı turist Irak'tan (1 milyon) gelmiştir. Bu ülkeyi ikinci sırada Suudi Arabistan (820 bin) izlemektedir. Son yıllarda Arap ülkelerinden Türkiye'ye olan ziyaretlerde bir artışın olduğu görülmektedir (Tablo 7). Gazze Savaşı nedeniyle, Türkiye'nin İsrail ile olan ticari ilişkilerini sonlandırması, İsrail'den gelecek ziyaretçi sayısının ileriki yıllarda etkileyebileceği söylenebilir.

Tablo 7. Ön Asya (Ortadoğu) ülkelerinden Türkiye'ye gelen ziyaretçiler

Milliyet	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Irak	1 172 896	1 374 896	387 587	836 624	1 208 895	1 051 721
Suudi Arabistan	747 233	564 816	67 490	10 083	497 914	820 683
İsrail	443 732	569 368	129 677	225 238	843 028	765 776
Suriye	477 439	571 976	211 914	404 064	370 877	384 958
Ürdün	406 469	474 874	93 750	326 633	494 629	384 680
Kuveyt	298 620	374 191	120 221	246 249	480 123	363 070
Lübnan	338 837	376 721	89 337	191 768	272 844	257 781
K.K.T.C.	256 343	255 986	57 601	65 882	171 691	200 905
B.A.E.	43 292	37 500	3 772	52 587	146 438	120 819
Umman	53 230	88 378	14 294	61 058	130 160	95 895
Bahreyn	77 075	90 299	17 852	62 730	98 147	64 771
Filistin	56 816	72 760	17 181	64 073	97 011	73 430
Katar	96 327	108 496	31 956	83 831	92 439	70 090
Yemen	39 545	41 673	13 354	21 856	34 599	35 911
Toplam	4 507 854	5 001 934	1 255 986	2 652 676	4 938 795	4 690 490

Kaynak: TÜİK

Amerika kıtasından 2023 yılında Türkiye'ye gelen ziyaretçi sayılarına bakıldığında, Amerika Birleşik Devletleri'nin (1,3 milyon) ilk sırada yer aldığı görülmektedir. Bu ülkeyi ikinci sırada Kanada (248 bin), üçüncü sırada Meksika (155 bin) izlemektedir (Tablo 8). Güney Amerika ülkelerinde Türk dizi ve filmlerinin izlenmesi, son zamanda bu bölgeden Türkiye'ye olan ilgiyi artırmaktadır.

Tablo 8. Amerika ülkelerinden Türkiye'ye gelen ziyaretçiler

Milliyet	2018	2019	2020	2021	2022	2023
A.B.D.	448 327	578 074	148 937	371 759	1 013 478	1 334 337
Kanada	108 272	139 164	34 210	72 034	197 416	248 868
Meksika	36 737	66 557	12 775	34 705	114 267	155 155
Brezilya	78 691	101 164	22 722	17 788	84 582	106 717
Kolombiya	56 031	70 974	10 601	30 094	77 863	69 257
Arjantin	68 668	64 483	7 228	6 992	41 708	48 383
Şili	14 609	18 509	3 320	3 815	17 333	25 713
Venezuela	9 246	11 738	3 473	11 446	18 395	22 753
Peru	8 674	11 430	1 889	3 642	13 487	19 620
Ekvator	8 423	8 416	1 558	4 833	15 807	15 770
Panama	3 701	4 431	1 415	2 944	8 231	8 979
Uruguay	4 625	7 191	604	1 380	6 275	7 085
Dominik Cum.	1 938	3 478	728	2 302	4 737	5 425
Paraguay	1 025	1 328	295	562	1 599	1 537
Diğer Amerika Ülk.	31 007	39 251	10 636	30 200	59 700	70 347
Toplam	879 974	1 126 188	260 391	594 496	1 674 878	2 139 946

Kaynak: TÜİK

Afrika kıtasından 2023 yılında Türkiye'ye gelen ziyaretçi sayılarına bakıldığında, Cezayir (292 bin), Fas (262 bin), Libya (194 bin), Mısır (187 bin) ve Tunus (176 bin) ilk sıralarda gelmektedir (Tablo 9).

Tablo 9. Afrika ülkelerinden Türkiye'ye gelen ziyaretçiler

Milliyet	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Cezayir	288 207	295 512	50 121	48 827	210 478	292 505
Fas	176 538	234 264	67 775	121 333	251 708	262 124
Libya	188 312	259 243	107 251	197 983	220 179	194 351
Mısır	148 943	177 655	68 936	124 483	227 850	187 053
Tunus	142 372	172 587	57 563	126 970	206 714	176 547
Güney Afrika Cum.	53 544	74 652	12 251	6 088	71 636	67 647
Nijerya	28 510	39 885	17 493	26 508	38 566	26 125
Sudan	15 661	17 863	10 555	25 965	43 192	19 913
Senegal	7 546	10 290	5 376	12 641	16 282	14 390
Kenya	7 197	7 902	2 815	8 263	11 323	10 131
Diğer Afrika Ülk.	99 837	149 433	74 011	179 743	196 935	164 546
Toplam	1 156 667	1 439 286	474 147	878 804	1 494 863	1 415 332

Kaynak: TÜİK

4.3. Uluslararası Ziyaretçi Sayısı Bakımından Önde Gelen Ülkeler ve Türkiye

Dünyada en fazla turist ağırlayan bölge Avrupa ülkeleridir. ABD, Çin ve Tayland dışından, dünyada en fazla yabancı turisti kendisine çeken bölge Avrupa ülkeleri ve Türkiye'dir. "Dünyanın en büyük destinasyon bölgesi olan Avrupa, 2023 Ocak-Eylül dönemi boyunca 550 milyon uluslararası turisti ağırladı. Bu rakam, küresel toplamın (uluslararası ziyaretçi sayısının) yüzde 56'sını ve pandemi öncesi seviyelerin yüzde 94'ünü oluşturmaktadır" (UNWTO, 2024b). Türkiye, en fazla yabancı turisti kendisine çeken ülkeler arasında 2023 yılında dünyada 6. ülke, Avrupa'da ise 4. ülke durumundadır (Tablo 10).

Tablo 10. Aldıkları ziyaretçi sayısı bakımından dünya sıralaması (milyon kişi)

Sıra	Dünya	2019	2020	2021	2022	2023*
1	Fransa	90.9	41.7	48.4	-	90.0
2	İspanya	83.5	18.9	31.2	71.7	83.7
3	ABD	79.4	19.2	22.1	50.9	79.3
4	Çin	-	-	-	-	65.7
5	İtalya	64.5	25.2	26.9	49.8	64.5
6	Türkiye	51.2	15.9	29.9	50.5	51.2
7	Meksika	45	24.3	31.9	38.3	45.0
8	Tayland	-	-	-	-	39.8
9	Almanya	39.6	12.4	11.7	28.5	39.6
10	İngiltere	39.4	10.7	6.3	-	39,4
11	Avusturya	31.9	15.1	12.7	26.2	31.9
12	Yunanistan	31.3	7.4	14.7	27.8	31.3
Dünya		1,465	407	456	963	1,300

Kaynak: TÜRSAB (2024); *UNWTO (2024c)

4.4. Turizm Gelirleri Bakımından Önde Gelen Ülkeler ve Türkiye

Dünyada en fazla turisti ağırlayan ülkeler ile turizmden en fazla gelir elde eden ülkelerin sırası farklılaşmaktadır. Fransa, dünyada en fazla turisti ağırlayan ülke iken, ABD turizmden en fazla gelir elde eden ülke olarak öne çıkmaktadır (Tablo 11). Dünya turizm gelirleri bakımından 2022 yılında ABD 135,2 milyon dolar ile en fazla turizm geliri elde eden ülke olurken, bu ülkeyi sırasıyla İspanya, İngiltere, Fransa, İtalya ve Türkiye'nin izlediği görülmektedir (Tablo 11).

Tablo 11. Turizm geliri bakımından dünya sıralaması (milyar dolar)

Sıra	Dünya	2019	2020	2021	2022
1	ABD	199	72.5	70.2	135.2
2	İspanya	79.7	18.5	34.5	72.9
3	İngiltere	58.6	26.6	33.1	68.2
4	Fransa	63.5	32.6	40.8	59.7
5	İtalya	49.6	19.8	25.2	44.3
6	Türkiye	34.3	13.3	26.6	41.2
7	BAE	38.4	24.6	34.4	-
8	Almanya	41.8	22.1	22.3	31.5
9	Meksika	24.6	11	19.8	28
10	Kanada	29.8	13.6	14.5	24
Dünya		1,494	559	638	1,031

Kaynak: TÜRSAB (2024)

Tablo 12'den Türkiye'nin 2003-2023 yılları arası turizm geliri incelendiğinde, ülkenin turizm gelirlerinde 3 katından fazla bir artışın olduğu görülmektedir. 2003 yılında 13.8 milyon civarında olan turizm gelirinin 2023 yılı sonunda 54 milyar doları aştığı görülmektedir (Tablo 12). Türkiye'nin 2023 yılı turizm geliri, 54 milyar 315 milyon 542 bin dolar olmuştur. Bu gelir, 2022 yılına göre %16,9 artmıştır. 2023 yılı turizm gelirlerinin 41 milyar 61 milyon 408 bin dolarını kişisel harcamalar, 13 milyar 254 milyon 134 bin dolarını ise paket tur harcamaları oluşturmuştur (TÜİK, 2024).

Tablo 12. Türkiye'nin Turizm Gelirleri

Yıl	Turizm Geliri (bin $)	Turizm Gelirinin GSMH İçindeki Oranı	Yıl	Turizm Geliri (bin $)	Turizm Gelirinin GSMH İçindeki Oranı
2003	13 854 866	4,4	2014	35 137 949	4,3
2004	17 076 607	4,2	2015	32 492 212	3,7
2005	20 322 111	4,1	2016	22 839 468	2,6
2006	18 593 951	3,4	2017	27 044 542	3,1
2007	20 942 500	3,1	2018	30 545 924	3,8
2008	25 415 067	3,3	2019	38 930 474	5,1
2009	25 064 482	3,9	2020	14 817 273	2
2010	24 930 997	3,2	2021	30 173 587	3,7
2011	28 115 692	3,4	2022	46 477 870	5,1
2012	29 689 249	3,7	2023	54 315 542	-
2013	33 073 502	4			

Kaynak: TÜRSAB (2023); Kültür ve Turizm Bakanlığı (2023a); TÜİK (2024)

Turizm gelirleri bakımından yıllara göre ülke sıralaması değişse de en fazla turizm gelirine sahip olan ülkelerin genelde belirli ülkeler olduğu bilinmektedir. 2022 yılı dünya turizm gelirleri bakımından 135 milyar dolar ile ABD ilk sırada gelmektedir (Tablo 12). Bu ülkeyi İspanya, İngiltere, Fransa ve İtalya gibi Avrupa ülkeleri izlemektedir. Türkiye gelen yabancı ziyaretçi sayısı bakımından daha ön sıralarda yer almasına rağmen, turizm gelirleri bakımından daha gerilerde (6. sırada) kaldığı görülmektedir (Ceylan ve Bulut, 2024, s. 39). Türkiye, 2023 yılında 50 milyon ziyaretçi ile dünyada en fazla turist ağırlayan 4. ülke durumuna gelmesine rağmen, turizm gelirlerinde dünyada daha geri sıralarda yer almaktadır (Tablo 11). Ucuz tatil paketleri, her şey dâhil paket turlar ile Türkiye'de turizmin daha ucuza pazarlanması, turist sayısını artırsa da turizm gelirlerinin istenilen orana çıkamamasına neden olmaktadır. Harcama düzeyi yüksek daha kaliteli turist sınıfının ülkeye çekilmesi gerekmektedir.

5. SONUÇ

2023 yılı verilerine göre, Türkiye'ye gelen yabancı turistlerin 24,6 milyonu Avrupa kıtasından, 19,2 milyonu Asya kıtasından, 2,1 milyonu Amerika kıtasından, 1,4 milyonu ise Afrika kıtasından geldiği görülmektedir. Diğer bir ifadeyle Türkiye'nin turizm pazarında Avrupa ilk sırada, Asya ikinci sırada yer almaktadır. Ancak dünya nüfusunun üçte ikisinin yaşadığı Güney Asya ve Doğu Asya bölgesinden Türkiye'nin yeterince turisti kendisine çekemediği görülmektedir. Güney Asya Hindistan pazarı, Doğu Asya'da Çin pazarı 1,5 milyara yakın nüfusları ile Türkiye turizmi için önemli bir potansiyel oluşturmaktadır. 2023 yılı verilerine göre, Türkiye'ye en fazla turist gönderen ülkeler, Avrupa'da Almanya, İngiltere, Bulgaristan, Fransa ve Hollanda iken; Asya kıtasında Rusya, İran, Gürcistan, Irak ve Azerbaycan; Amerika kıtasında ise ABD'dir. Türkiye'nin Avrupa ülkeleri, Rusya, Ukrayna ve Ortadoğu Arap ülkeleri ile olan jeopolitik ilişkileri, Türkiye'ye gelen yabancı turist sayısını ve milliyet dağılımı etkilemektedir. Devletler arası politik ve askeri ilişkiler, güvenlik sorunları ve destinasyon ülkenin paket tatil tur fiyatları gibi durumlar, ülkeye gelecek turistin milliyetlerine göre farklılaşmasında etkili olmaktadır. Türkiye'nin komşu ülkeler, AB ülkeleri, Ortadoğu ülkeleri ve Türk dünyası ile yakın ilişkiler kurması Türkiye'ye farklı ülkelerden çok sayıda yabancı turistin gelmesine imkân sağlamaktadır. Ancak Almanya, Rusya ve Ukrayna, Bulgaristan, Yunanistan ve İran ülkeleri dışında, Türkiye'nin turizmdeki pazar alanını genişletmesi gerekmektedir. Örneğin dünyanın en kalabalık ülkeleri olan Hindistan ve Çin'e; Güney Kore, Japonya ve Endonezya'ya ulaşılmalı ve Türkiye'ye turist çekilmesi sağlanmalıdır.

KAYNAKÇA

Bahar, O. ve Kozak, M. (2015). *Turizm Ekonomisi* (7. Baskı). Ankara: Detay Yayıncılık.

Ceylan, S. ve Bulut, İ. (2024). Turizmin Ekonomik Etkileri. İçinde (Edt.: İ. Bulut). *Turizm Alanında Araştırmalar ve Değerlendirmeler.* Ankara: Gece Kitabevi.

Çeken, H., Karadağ, L. ve Dalgın, T. (2009). Kırsal Kalkınmada Yeni Bir Yaklaşım, Kırsal Turizm ve Türkiye'ye Yönelik Teorik Bir Çalışma. *Artvin Çoruh Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi, 8*(1), 1-14.

Dilber, İ. (2007). Turizm sektörünün Türkiye Ekonomisi Üzerindeki Etkisinin Girdi-Çıktı Tablosu Yardımıyla Değerlendirilmesi. *Yönetim ve Ekonomi, 14*(2), 205-220.

Doğanay, H. (2001). *Türkiye Turizm Coğrafyası* (3. Baskı). Konya: Çizgi Kitabevi.

İstanbul İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü (2024). "Turizm İstatistik Raporları" https://istanbul.ktb.gov.tr/TR-276884/turizm-istatistik-raporlari.html, Erişim Tarihi: 20.01.2024

Kültür ve Turizm Bakanlığı (2024a). "Turizm Gelirleri ve Giderleri" https://yigm.ktb.gov.tr/tr-201116/turizm-gelirleri-ve-giderleri.html, Erişim Tarihi: 07.04.2024

Kültür ve Turizm Bakanlığı (2024b). "Turizm İstatistikleri" https://yigm.ktb.gov.tr/TR-9851/turizm-istatistikleri.html, Erişim Tarihi: 07.04.2024

Kültür ve Turizm Bakanlığı (2024c). "Yıllık Bültenler" https://yigm.ktb.gov.tr/TR-249709/yillik-bultenler.html, Erişim Tarihi: 07.04.2024

Lickorish, L.J. ve Jenksins, C.L. (1997). *Introduction to Tourism.* USA: Elsevier BV.

Marcoiller, D. W., Kim, K. K. ve Deller, S. C. (2004). Natural Amenities, Tourism and Income Distribution. *Annals of Tourism Research, 31*(4), 1031-1050.

Mason, P. (2015). Tourism Impacts, Planning and Management. USA: Elsevier BV.

Mercan, Ş. O. ve Üzülmez, M. (2020). *Uluslararası Turizm* (1. Baskı). Ankara: Detay Yayıncılık.

Molla, A. C. (2020). Uluslararası Turizm ve Seyahat İşletmeleri. İçinde (Edt: Ş.O. Mercan, M. Üzülmez) *Uluslararası Turizm.* Ankara: Detay Yayıncılık.

Özdemir-Yılmaz, G. ve Girgin, G. K. (2014). Turizmin Ekonomik Etkileri. İçinde (Edt: F. Özkök) *Turizm Ekonomisi*. Edirne: Ceren Yayıncılık.

Sarkım, M. (2008). Değişen Seyahat Eğilimleri Kapsamında Sürdürülebilir Turizm Anlayışının Turizm Politikaları Üzerine Etkileri. 2. Ulusal İktisat Kongresi (20-22 Şubat 2008), İzmir.

Selçuk, G. N. (2013). Turizmin Ekonomik Etkisinin Ölçümü: Turizm Uydu Hesapları, İçinde (Edt: Ş. Aydın-Tükeltürk, M. Boz) *Turizmde Güncel Konu ve Eğilimler.* Ankara: Detay Yayıncılık.

Selçuk, G. N. (2022). *Turizm Ekonomisi* (3. Baskı). Ankara: Detay Yayıncılık.

The World Bank (2023). "International Tourism, Number of Arrivals" https://data.worldbank.org/indicator/ST.INT.ARVL

TÜİK (2024). "Turizm İstatistikleri, IV. Çeyrek: Ekim-Aralık, 2023" https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=egitim-kultur-spor-ve-turizm-105&dil=1, Erişim Tarihi: 29.02.2024

TÜRSAB (2023). Yıllara Göre Türkiye'nin Turizm Gelirleri" https://www.tursab.org.tr/turizm-geliri/yillara-gore-turkiye-turizm-geliri, Erişim Tarihi: 07.04.2024

TÜRSAB, (2024). "Dünya Turizm İstatistikleri" https://www.tursab.org.tr/dunya-turizm-istatistikleri, Erişim Tarihi: 30.05.2024

UNWTO (2024a). World Tourism Barometer and Statistical Annex, May 2024, https://www.e-unwto.org/doi/abs/10.18111/wtobarometereng.2024.22.1.2, Erişim Tarihi: 05.09.2024

UNWTO (2024b). "International Tourism to End 2023 Close to 90% of Pre-Pandemic Levels" https://www.unwto.org/news/international-tourism-to-end-2023-close-to-90-of-pre-pandemic-levels, Erişim Tarihi: 30.05.2024

UNWTO (2024c). "International Tourism to Reach Pre-Pandemic Levels in 2024", https://www.unwto.org/news/international-tourism-to-reach-pre-pandemic-levels-in-2024#:~:text=According%20to%20the%20first%20UNWTO,estimated%201.3%20billion%20international%20arrivals., Erişim Tarihi: 29.02.2024

Wikipedia (2024). "World Tourism Rankings" https://en.wikipedia.org/wiki/World_Tourism_rankings, Erişim Tarihi: 07.04.2024

WTTC (2024). "Economic Impact Research" https://wttc.org/research/economic-impact, Erişim Tarihi: 29.02.2024